

Večerní mír

Ticho je teď po okolí
a i v srdci, které bolí,
nastal vlídný, vlahý klid.
Na časy se blýská z dálav,
noc mne chce jak vůně stálá
dřímotami opojit.

Dech nebes se shůry klade,
až od hvězd sem vane chladem
dolů do pozemských niv.
Vzduch je čerstvý tak a svěží;
jako perly v lukách leží
jasné slzy, rosný div.

*Richard von Kralik (1852-1934)
Ozvěny německé lyriky ze Šumavy*

Foto: Marcela Tomčálová - Kovářová

Úvodem

Přeji nám i nově zvoleným radním, poslancům, senátorům a politikům, aby dostali svým slibům o službě veřejnosti.

Proč už neumíme slavit své svátky? Valentýn pro někoho znamená víc než 8.květen, Halloween víc než Památka zesnulých, o adventu ani nemluvě. U východních křesťanů se ve výroční den smrti sejde širší rodina na bohoslužbě, zastaví se u hrobu a pak při pohostění vzpomínají na svého drahého a vypráví si o něm.

Je dobře, že mezi omilostněnými panem prezidentem byl i Sergej Naprejenko. Před časem se mu podařilo utéci z Běloruska před ohrožením života. Naše úřady jej chtěly vyhostit zpět. Prezidentská milost patří mezi projevy lidskosti. Instituce soudu má omezené možnosti, není vševědoucí ani dokonalá.

Škoda, že pan prezident zpochybňuje velikost trestu „vítkovských žhářů“. Dává špatný příklad všem, kteří nečetli obžalovací spis a hrají si na soudce.

Novinářka Petra Procházková se věnuje afgánskému adolescentovi, aby poznal evropskou kulturu. Po třech letech pobytu v Čechách mladík prohlásil, že si nikdy nevezme za ženu Češku. České holky prý pijí, kouří a souloží od dvanácti let, což on dobře ví. Nevěstu si nechá vybrat tatínkem.

/v

HŘBITOVNÍ KVÍTÍ

Rád navštěvuji hřbitovy. Nacházím tam kus minulosti, kus dějin. Hřbitov, kde leží ostatky mých rodičů, mně připomíná dětství. Jako malý ministrant jsem doprovázel pana faráře k mnoha umírajícím. Tehdy bylo obvyklé smířit se před smrtí „s Bohem a lidmi“. Už jen já z celé obce (2500 lidí) vím, kdo byl kam pohřben, protože mnoho křížů a pomníků už bylo vyměněno. Dřevěné uhnily, litinové byly vyhozeny jako nemoderní. Zanikl i pravoslavný kříž služky Maryny Čubukové, zmizela deska se jménem Rozárky Jelínkové i čeledína Vasila, 1918 zajatce, a hroby mnoha dalších posluhovaček a podomků. Tito lidé sloužili „u pánů“, u kterých našli domov. Při práci si zpívali, potkat je bylo pohlazením. Byli mlčenliví, nic ze „svých rodin“ nevnášeli. Tito služebníci věděli, že jejich domácí slouží veřejnosti jako lékaři, právníci, učitelé. Oni jim vlastně užitečně pomáhali. Víím to i od mé pratety, která šla

sloužit ve 12 letech r. 1876 do Vídně. Pomáhala jim víra: Kristus nepřišel, aby si nechal sloužit, ale aby sám sloužil a dal život... Pryč jsou dnes tyto předpotopní časy, kdy ještě většina obyvatelstva cítila povinnost sloužit společnému dobru. Dnešní svět, už daleko od Krista, důrazně všem říká: TY JSI PÁN! Máš svá práva, máš nároky, nikomu nejsi nic dlužen, nikomu nic povinen. Proto má dnešní svět tolik problémů: sestává se jenom z pánů. „Nebudu sloužit!“ řekl Lucifer Bohu – a peklo bylo tady! A jestliže dnes někde slouží Turek, černoš, Asiat, v duchu skřípá zuby a čeká na svou příležitost. Zbožný čeledin Vasil i služka Maryna jsou dávno vymřelé druhy...
Jan Rybář (1931)

„Sloužit a prospívat je vlastnost povah vznesených“, *J.A. Komenský (+15.II.1670)*

Bůh je táta, který nás má rád jako maminka,
řekla jedna holčička

KÁZÁNÍ

Prof. Petra Píthý v pražské katedrále
sv. Víta na den sv. Václava roku 2010

Foto: Tomáš Svoboda

Mužové čeští, české ženy, hosté naši,

byl jsem vyzván, abych zde promluvil. Ke komu však se mám obrátit? Koho oslovit? Patřím k vám, kteří uctivě mlčíte v přítomnosti Boží a tváří v tvář svatému Václavu. Mohu hovořit jedině k němu. Ne k jeho lebce zakryté závojem a ozdobené drahokamy vsazenými do zlaté členky, ale k jeho myšlence, k vůdčí ideji našeho národa a základu naší státnosti.

Svatý Václave, vévodo české země. Kniže náš. Probděl jsem s tebou mnohou noc. Viděl jsem tvůj jasný zjev jít od brány k bráně a povzbuzovat strážce. Stál jsem před tebou někdy zahanben, když jsi mně musel probudit. Ulekl jsem se, když jsi pak zvedl ruku, ale tys ji vztáhl k žehnání. Tu přešla mátoha únavy, mlhy zmatku se rozestoupily, tma zřídla a jak jsi odcházel a vstříc ti šlo jítro, vykvetla ve mně nová naděje. Tak jsem tě viděl mnohokrát, tak jdeš našimi dějinami. Živý, ač zavražděn; čistý, ač špiněn; hrdý, ač pokořen; pevný, ač zpochybňován; skutečný, ač historicky nedopátratelný. Ty jsi dědic této země.

Mám, kniže, říct, co tě slyším říkat?

Snesou tu řeč? Nesrazí je k zemi?

Musí ji unést, můj kniže, jinak by tě nebyli hodni.

Mluv k nim!

Tak mluví Václav, váš svatý kniže:

Žádný nepřítel vás nesvráá, máte svobodu? Odpovíte - ano. Jste spokojeni živi? Řeknete - ne. Jste v bezpečí? Řeknete - ne. Je moje a vaše země ohrožena? Přiznáte, že ano. Zeptám-li se kým, budete mi vykládat, čím je ohrožena. To vím. Ptám se vás kým? A vaše řeč je výmluva a zbabělá lež. Moje země je ohrožena, pustošena a zbědována vámi.

Mou zem, úrodnou a bohatou, jste zadlužili tak, že by ji věřitel mohl i s vámi prodat do otroctví. Jste požívační, nestřídmi a líní. Nevymlouvejte se, že jste uhonění, honíte se za nepravými věcmi. Moje zem byla útočištěm pronásledovaných a ostrovem spravedlnosti... Dnes se tu poctivý spravedlnosti těžko dovolává a často se jí nedožije.

Mou zem, která proslula svou kulturou, jste naplnili nevkušem a nefádem, přilákali jste hazardní hráče a podvodníky všeho druhu. Je těžko najít místo, které není smetiště, a domov, kde se nehádají.

Moji mladí muži, kteří by dříve ztrestali i jen křivý pohled na ženu, dnes prodávají děvčata u cest, jako se dřív prodávaly kusy slaniny a džbánky medu.

Po mé zemi se potloukají zvlčilé děti: nikdo

je neokřikne, nikdo nevychováá, nikdo je nemiluje – jsou na obtíž. V jakýchsi domech podobných čekárně před márnici se krčí opuštění, zanedbaní rodiče.

To je ta krásná země, země česká, domov váš.

Co jste udělali s mou krásnou, zvučnou řečí? Mluvíte a nerozumíte si, protože nevíte ani to, že my je něco jiného než *já a já a já*, protože znamená *já a ty, já a vy, já s vámi a vy se mnou*.

Proč mě srážíte k zemi a znovu vrážíte meč do mých zad? Proč nad tím musí plakat sestra Anežka, ta bílá růže mého srdce? Kolik bída a bolesti si musíte přivodit, abyste trochu pochopili, kdo jsem.

Proč se chvějete, proč se kácíte? Bojíte se mne? Jsem váš kniže, ale jsem jiný, než ostatní vaši vladaři. Nejdou dějinami oblečen v železo, ale v lásku Kristovu. Byl jsem s vámi tak jako s vašimi předky vždy a za všech okolností. Byl jsem tu, když na nádvoří dupaly podpatky Heydrichových vojáků; když z hradu českých králů zněly naduté lži komunistů. Byl jsem s těmi silnými ženami, které mi dnes přišly poděkovat, v ono chladné ráno, kdy je před 60 roky vyhnali pacholci z jejich klášterů od modlitby, studia, péče o druhé a odvedli je k otrockým pracem. Byl jsem s každým, kdo hájil tuto zem a dobro, důstojnost a život lidí. Jdu dějinami vítězně, protože nechci nikoho porazit a protože mou zbraní je Pravda. Mým štítem je Pravda, mou korouhvi je Pravda. Přestaňte se trást, vymlouvat a hádat. Vezměte do ruky nástroje práce, ne války, a začněte mou zemi zvelebovat. Rádlem i perem, cepem i štětcem, slovem i skutkem. Stačí tak málo – přestaňte si lhát a postavte se kolem mé korouhve, kterou je neporazitelná pravda. Nebojte se, nedám zahynouti ani vám ani budoucím. Odstraňte lež ze svých životů, jednání a slov a moje země bude zemský ráj – ne na pohled, na oko, ale skutečně.

Nedám zahynout vám ni budoucím – Kriste eleison.

SLAVÍME

Slavíme podzimní svátky: 28.zář, 28.října, 17.listopadu, Všech Svatých a Památku zesnulých. Jsme navzájem propojeni životem v jedné krajině, usilováním a odkazem předků, dějinami země, občanstvím, příbuzenstvím, křtem. Každý jsme odpovědní především za sebe, ale jsme také reprezentanty své země, obce, rodu, církve. Neseme si dědictví předků - blahé i neblahé, a budoucím generacím předáváme své dědictví - blahé

i neblahé. Navíc jsme ovšem vyslanci božími – to je největší úkol a čest. V tom nejsme zatíženi ničím nedokonalým. Především na nás zaleží, nakolik ukazujeme druhým spravedlnost a velkorysost boží. Stát občany vyháněl, rodina se někoho může zřici. Bůh nás ale nevydělá nikdy.

V den státního svátku 28.října jsme slavili ekumenickou bohoslužbu v orlickém kostele.

Sešlo se nás 65. Sbirka na opravu letohradských varhan vynesla 2.340 Kč. Děkujeme dárcům.

Po bohoslužbě někteří navštívili slavnost pořádanou městem u pomníků padlých na hřbitově. Tam se sešlo 35 lidí.

Z ekumenické bohoslužby přetiskujeme kázání paní farářky Jiřiny Kačenové a také modlitby, které připravili evangelici.

***Kdo se mezi vámi chce stát velkým,
buď vaším služebníkem;
a kdo chce být mezi vámi první,
buď vaším otrokem.***

Kdo si vezme tato Ježíšova slova jako svůj volební program? Že by politika měla být službou veřejnosti, že by politik měl dbát na prospěch všech lidí, zejména těch znevýhodněných, kteří se sami ozvat neumí, je asi známou pravdou. Ale kdo se jí skutečně řídí? Kdo dokáže sám sebe a své vlastní zájmy upozadit natolik, aby byl skutečně vnímavý pro potřeby společnosti a zároveň natolik silný a vytrvalý, aby je uměl prosadit?

Jsou jistě v dějinách období, kdy ideály převládají nad běžnými zájmy, lidé se spojí v úsilí o prosazení spravedlivějšího řádu a podaří se vytvořit novou formu vlády. Jeden takový okamžik si připomínáme dnes a jiný si budeme připomínat v listopadu. A je dobré si je připomínat, třebaže se nám zdá, že se ty ideály nepodařilo skutečně naplnit. Některé úžasné možnosti zůstaly nevyužity a mnohé z toho, co se slibně rozběhlo novou cestou,

že se zase nenápadně vrátilo zpět do starých kolejí. Je dobré si je připomínat, protože ta Ježíšova slova platí a idealisté jako Tomáš Garrigue Masaryk, či studenti na Národní třídě, kteří chtěli změnit svět, je vědomě či nevědomky přijali jako normu a závazek. Je dobré si je připomínat zejména v dobách, kdy jsme politikou zklamáni a kdy se nám zdá, že nejde změnit vůbec nic, když si myslíme, že jsme již všechny ideály ztratili. Ta Ježíšova slova platí. Platí pro tento náš svět, když v něm chceme najít skutečné naplnění, a tím spíše platí pro věčnost. Jsou ideálem, který máme mít před očima a k němuž se máme vztahovat. Jsou zdviženým prstem, kdykoliv nás přepadne touha po moci či pocit, že by se nám za naše zásluhy mělo dostat nějakých zvláštních poct. Nikoliv. Služba sama je tím největším zbohacením a naplněním života. To když poznáme, najdeme spočinutí i pravé ukotvení svých životů.

Ovšem, co svět světem stojí, nebylo tu vlády, s níž by byl spokojen každý. Spokojeni nebyli už Adam s Evou v ráji. Ani vyvolený lid vysvobozený z egyptského otroctví nebyl spokojen s Božím vedením na poušti. A v zaslíbené zemi si nakonec vyžádal krále. Jako nerozumné dítě si člověk myslí, že si bude sám vládnout lépe, než to dokáže jeho Stvořitel a dobrý nebeský Otec a odmítá Boží péči, ochranu a vedení.

Izrael zatoužil být jako všechny ostatní národy. Třebaže měl být lidem zvláštním, odděleným Hospodinu, vzorem všem ostatním svým příkladným vztahem ke svému Pánu a Zachránci, svůj úkol v podstatě odmítá a chce se přizpůsobit svému okolí. Jestliže na to Hospodin přistupuje, vychází tak s porozuměním vstřícnosti lidské slabosti. Tím se však naprosto nevzdává své vlády nad světem. Jen člověku jakoby povoluje její otěže. Dává mu prostor pro vlastní rozhodování. Strpí, aby učinil i zcela zásadní chyby, které se budou jen velmi těžko napravovat. Nechává jej, aby sám poznal, kam vede jeho cesta, když se na ní neřídí Božím zákonem. Čeká, až znovu zatoužíme po jeho pomoci, podpoře a nasměrování.

A nejen to. Bůh vždy vstupuje i do toho lidského panování. Můžeme to vidět v průběhu celých lidských dějin, ale nejzřetelněji nám o tom svědčí samozřejmě Bible. Už při vzniku království v Izraeli Bůh sám vybírá krále podle svého srdce, který se pak stane normou i pro všechny ostatní. Král David je vzorem nikoli svým bezchybným životem, nýbrž svou ochotou naslouchat Božímu slovu, nechat se jím napomenout, činit pokání, když selhal. Hospodin rovněž posílal králům proroky, aby jim připomínali, že nejsou neomezenými zástupci Božími na zemi, kteří sami určují, co je dobré a zlé, ale že jsou Božími služebníky, kteří mají jako první dodržovat všechna přikázání, dbát na právo a spravedlnost, vést lid k poslušnosti Krále králů Hospodina zástupců. Bůh vždy znovu připomínal svou smlouvu s lidem, která platí i ve změněných podmínkách. I když ji Izrael tolikrát porušil,

Hospodin zůstává věrný. Neruší žádný ze svých slibů. Naopak, zaslibuje nový příchod svého plného a zjevného panování, narození Mesiáše, který konečně prosadí právo a spravedlnost a nastolí pokoj bez konce.

V Ježíši Kristu nastalo nové prolomení Boží vlády do našeho světa. V Kristu nám Bůh ukazuje novou, či vlastně staro-novou možnost naplnění jeho vůle vírou, nadějí a láskou. Zve nás k novému společenství jeho lidu povoláného ze všech národů a obnoveného Duchem svatým. Ježíš Kristus o Božím království nejen káže, ale sám naplňuje ideál Božího panování právě svou službou druhým až na smrt. A nás zve, abychom vzali jeho příklad vážně a také se stali služebníky Božího díla. Abychom se otevřeli jeho vedení, moci jeho Ducha, působení jeho lásky. V jeho síle pak přestane být realita světa tíživá a nezměnitelná a budeme ji moci vidět jeho očima – jako příležitost ke službě, jako možnost šířit kolem sebe alespoň v mále či v náznačce stopy Božího působení, otevírat jeho království srdce těch, jichž se dotkneme svou láskou, ochotnou službou, povzbuzivým slovem.

Jakákoliv forma lidské vlády je tedy jen kompromisním řešením, protože nedokážeme plně přijmout Boží panování. To však neznamená, že bychom měli státní moc odmítat, že bychom se o věci veřejné neměli zajímat. Nemáme si dělat iluze o žádném typu vlády. Království Boží v jeho plnosti na této zemi zkrátka nevybudujeme. Přesto se nám otevírá již tady a teď. Již je naší skutečností a jen na naši víře záleží nakolik. Proto máme využít každé možnosti, abychom mu připravili cestu. Svě zemi nejlépe prospějeme, když na nás bude zřetelně vidět, komu patříme. Když budeme pilně naslouchat Božímu slovu a v něm hledat své ideály. Když budeme prosit o Boží pomoc a vedení v jejich naplňování. Když se plně odevzdáme do služby evangelia. Možná to některé přivede do služeb veřejnosti, některé až do vládnoucího postavení. Není to právě model, který máme v Novém zákoně ošetřený, ke kterému by Ježíš přímo vyzýval. Ale jistě to také patří k naší odpovědnosti za svět. Jen si musíme uvědomit, že právě ve službě veřejnosti je na člověka nejvíce vidět a právě tam by se měl tím spíše řídit Ježíšovým slovem: Ne tak bude mezi vámi. Můžete mi jistě namítnout, že ta slova jsou namířena do společenství Kristových věrných, ale jak jinak můžeme druhým předávat evangelium, než po Kristovu způsobu, tedy službou. Mravokárných slov, za kterými navíc mnohdy ani nestálo svědectví života podle Božích přikázání, jsme již slyšeli víc než dost a mnoho nezměnila. Mnohem větší váhu mají konkrétní činy služby a obětavé lásky na jakékoliv úrovni. A samozřejmě, trénujeme se v nich především mezi sebou. Vždyť i v uprostřed našich farností a sborů jsme si v tomto směru tolik dlužni. Hledejme tedy především jeho království a spravedlnost, a věřme, že všechno ostatní nám bude přidáno. Amen.

MODLITBY Z EKUMENICKÉ BOHO-SLUŽBY 28.ŘÍJNA

Pane Ježíši, z Tebe si chceme brát příklad. Od Tebe též víme, že jsme povoláni kromě péče o vlastní rodinu a společenství křesťanských sborů i k zájmu o veřejný život.

Daruj nám vnímavost k nespravedlnostem a křivdám, které se ve společnosti dějí, a odvahu se vůči nim postavit.

Pane, prosíme, aby Tvůj příběh inspiroval i ty, které jsme si zvolili a kteří vykonávají námi svěřenou moc. Pomoz jim, aby nezapomínali, že posláním politika je služba, a chraň je před pokušením své postavení zneužít ve svůj soukromý prospěch.

U těch, kteří se veřejně hlásí ke křesťanství, posiluj vědomí odpovědnosti za svědectví, které svým působením o své víře vydávají.

Prosíme za mír a pokoj pro tento svět, o to, aby Ježíšův pozdrav: „Pokoj vám“ docházel naplnění. Prosíme o vzájemnou toleranci a porozumění mezi lidmi, o schopnost odpouštět a zapomínat na křivdy. Prosíme, ať nepodléháme závisti, pýše, nenávisti a dalším špatným vlastnostem, které se nás snaží tak často ovládnout.

Prosíme, nedopusť, abychom na druhé lidi pohlíželi skrze svoje předsudky.

Dej, ať umíme své bližní milovat i přes to, že se nám na nich mnohé nelíbí.

Prosíme, ať se nad druhé nepovyšujeme, ale pokládáme je za přednější než sebe.

Prosíme o vstřícnost mezi lidmi a ochotu pomáhat, o vnímavost, cit a vzájemnou důvěru.

Pane Bože, prosíme Tě za církve a všechny věřící.

Prosíme Tě, pomáhej nám, abychom mohli spolupracovat, i když jsme tak rozdílní.

Abychom se mohli navzájem obohacovat a přítom Ti dělat radost.

Prosíme, dej nám odvahu a sílu přemáhat naše předsudky, naši pýchu a neochotu.

Dej nám moudrost rozpoznat, co je Tvoje vůle a za tím jít.

Pane, prosíme za nás věřící, za všechny křesťany po celém světě.

Dej, ať je naše víra vidět na našem chování, v našich srdcích i očích.

Dej, ať dokážeme předávat Tvé slovo ostatním lidem, ať jim umíme předat svědectví tvé obrovské lásky k nám.

Prosíme za lidi, kteří si nevědí rady, stojí na rozcestí a nevědí, kterou cestou se dát.

Nebo jdou po špatné cestě a nevědí, jak najít tu správnou.

Prosím za ty, kdo jdou s lucernou v ruce a nevidí, že je vedeš za ruku.

Dej jim poznat tu správnou cestu. Dej, ať přestanou bloudit.

CO UMÍ VÍRA

Ředitel kriminologického výzkumného ústavu Dolního Saska dr. Christian Pfeiffer zveřejnil výsledky bádání mezi 45.000 věřícími mladíky od 14 do 16 let, týkající se agresivity a zločinnosti vůbec. U věřících mladých muslimů bylo zjištěno, že čím víc jsou oddáni islámu, tím více jsou agresivní a tedy nebezpeční. U hochů katolických a evangelických je tomu naopak: čím více jsou věřící, tím slabší je u nich tendence ke zločinnosti. Týká se to i migrantů z Polska a bývalých zemí SSSR. I tam je zřetelná stejná tendence snížení agresivity díky křesťanské víře. Sám islám by nemusel být tak silnou příčinou, kdyby nebylo fanatických imámů, kteří přicházejí do Německa bez jakýchkoliv znalostí zdejšího jazyka, kultury a náboženství. Ti brání inkulturaci a roznecují nízké pudy a vášně u mladých muslimů. *Jan Rybář*

Pane, ve svém Synu ses sklonil k těm, kteří byli a jsou opovrhováni - k slabým, nemocným, nemohoucím a postiženým. Prosíme, abys nám nedal zapomenout, že neseme zodpovědnost za každého z těch nejmenších a nejméně významných.

Prosíme, abys nás nenechal v klidu, když hledíme kolem sebe a vidíme bídu tohoto světa.

Prosíme za nemocné, kteří leží v samotě nemocnic.

Prosíme za nemohoucí, kteří nemají nikoho, kdo by jim pomohl.

Prosíme za lidi bez domova, za lidi na nekonečném pochodu mezi válkami.

A prosíme, abys v našich srdcích vzbudil touhu a sílu pomáhat všude tam, kde je to potřeba.

Foto: Jaroslav Musil

Sítě

Pořád se bojím tmy

A samoty

I bolesti se bojím

A smrti

Lásky té taky dost

Úplná panika

Teď jen vím

O něco líp

Proč

Je ze mě staré dítě

Irena Dousková

BOJÍME SE TOHO, CO NEZNÁME

Přišli jsme na návštěvu. Za chvíli zazvonili přátelé našich hostitelů. Hlásili se ke mně - před třiceti roky jsem pochovával jejich rodiče, kteří zahynuli na silnici. Začali jsme mluvit o pohřbu a smrti. Asi po dvou hodinách debaty se ti lidé omlouvali, že začali se smutným tématem. „Neomlouvejte se, my jsme zvyklí o smrti mluvit“, řekli jsme jim.

Možná jsme jediným společenstvím, které se nebojí veřejně mluvit o zesnulých; při každé bohoslužbě se k nim hlásíme a přejeme jim vše nejlepší.

Svou naději na opětovné shledání stavíme na pádných důvodech. Moudří nás povzbuzují, že je dobré se ptát: „Kdo jsem? Co tu hledám? Kým chci být? Co mohu znamenat pro druhé?“

Nejdříve nám o nás vyprávěli rodiče, pak další blízcí. I Bůh nás podobně ujišťuje jak mnoho pro něj znamenáme.

Vážíme si toho, že jsme. Nepřejeme si, aby někdo nám nebo komukoliv ubližoval nebo život bral. Těšíme se ze všeho pěkného, co nás potkává. Objevujeme smysl a cenu života. To stojí nějakou námahu. Proto můžeme být hrdí na to, co o životě víme.

Narodí-li se nám dítě, umíme bez frází říci, jaké postavení mezi námi má.

Při svatbě můžeme novomanželům nejen přát, aby se jim dařilo, ale jsme schopni jim povědět něco o manželství, kým se mají stát, co je čeká, ale i co jim přejeme, aby se jim soužití dařilo.

Umře-li nám někdo blízký, nepřicházíme jen zpětně poděkovat. Tušíme, co má ten člověk před sebou. Vprovázíme ho na další cestu a ujišťujeme ho, s čím může z naší strany počítat.

To všechno je krásné bohatství našeho poznání a kultury. Nepřišli jsme na to sami.

Těm, kteří hledají, můžeme nabídnout svou zkušenost s vlastním hledáním, co jsme si ověřili a co pokládáme za nosné. /v

Ale to co hledáme po celý život
čeho se marně domáháme
v slzách křikem i něhou
nenalezneme u živých

Až když nám umřou
a osud zmizí v hlíně
se jednou v dušičkovém dešti
přiblížíme

Sobě v nich

Viola Fischerová

JAN AMOS KOMENSKÝ

+15.11.1670

„Jsem členem oné církve, která už po tři století od Husových časů, přestávajíc na službě svému Bohu v duchu a v pravdě, nesnažila se přit se s jinými o výsadu pravdy. Mlčky přihlížela k potyčkám druhých a toužila po tom, aby sám Bůh dal zvítězit svému světlu nad temnotami a pravda posléze porazila bludy...“

„Poněvadž nic nemůže vládnout, leč to, co se ovládá, nic nemůže vládnout správně, leč podle normy, a nic posléze nemůže vládnout pevně, leč podle pevné normy, vyplývá z toho nezbytný důsledek, že většině států na světě se daří špatně...“

„Práva jsou pojátkem lidské společnosti, správně-li se jich užívá; jsou-li jednou rozvráceny, nemůže lidská společnost zůstat nerozvrácena.“

„Učit znamená vést od věci známé k neznámé, a vést znamená činnost mírnou, a ne násilnou, plnou lásky a nikoli nenávisti. Když totiž někoho chce vést, nehoním ho, nestrkám ho, neválím s ním po zemi a necloumám jím, nýbrž vezmu ho jemně za ruku a jdu s ním nebo na volné cestě kráčím před ním a lákám ho, aby šel za mnou.“

„Všichni ve velikém divadle světa sedíme: cokoli se zde děje, všech se týče...“

„Když jsem byl vyhnán (hned mezi prvními, roku 1621) ze svého sboru, napsal jsem Přemýšlení o dokonalosti křesťanské... Dílko vytištěno v Praze 1622.“

„Manželko má milá, Mandaleno, klénote můj po Pánu Bohu nejdražší, poněvadž z vůle a dopuštění božího před vzteklostí lidskou ustupuje, tebe jsem se vzdáliti musil a tobě tělem přítomen býti nemohu, z čehož, vím, že zármutek a tesknost, jichž i já prázdnen nejsem, tvého srdce částí jsou hostí, aj teď já tobě knížičku tuto místo sebe pro potěšení odsílám...“

Léta 1622, 18. Februarii.

Tvůj věrný manžel do smrti J. A.“

„Jeho první část líčí obrazně hříčky a mar-
nosti tohoto světa, která se on ve všem všu-
dy obírá s velikým úsilím věcmi malicher-
nými a jak se žalostně všecko nakonec mění
v posměch nebo v pláč. Druhá část popisuje
zčásti jinotajně, zčásti zjevně pravé a trvalé
štěstí synů božích...“ (z dedikace *Labyrintu*
*světa a ráje srdce Karlovi staršímu ze Žerotí-
na, psáno pod Klopoty u Brandýsa nad Orli-
cí, 13.12.1623)*

Na témž místě na dohled od Ústí nad Orlicí
vznikla i slavná mapa Moravy. A v září roku
příštího uzavírá druhý sňatek s dcerou senio-
ra jednoty Dorotou.

„Když císař Ferdinand, toho jména dru-
hý, vypověděl kazatele evangelických církví
z celých Čech a Moravy zároveň se všemi,
kteří nechtěli změnit náboženství, nevyjma-
je ani šlechtu, tu jsme se vystěhovali roku
1628 do sousedních krajů Německa, z velké
části také do Polska a Uher; já s mnoha jiný-
mi jsem byl zanesen do Lešna v Polsku a dal
jsem se přidržet ke školským pracím.
Poněvadž jsem se jimi nezabýval jen povrchně,
počal jsem (lépe než kdy předtím) uvě-
domovat si vady a nedostatky obyčejné škol-
ské metody a počal jsem přemýšlet o jejich
nápravě...“

„Věci buďtež pozorovány vlastníma očima,
nikoli cizíma... vzděláváme lidi, ne papouš-
ky.“

„Mnoho zdárných hlav hyne vinou učitelů,
kteří z koňů činí osly, poněvadž neumějí
ovládat ty, kteří jsou hrdí a svobodomyšní...
z nezkrotitelných hříbat bývají nejlepší koně,
jen když se při nich užije kázně. To se ukáza-
lo na Búkefalovi Alexandra Velikého...“

„Mládeži musí být vštěpovány všechny
ctnosti bez výjimky... Především však ony
základní neboli takzvané stěžejní ctnosti:
MOUDROST, UMÍRNĚNOST, STATEČ-
NOST a SPRAVEDLNOST. Jinak by byla
stavěna budova bez základů...“

„Ctnostem se lze učit tím, že se ustavičně
jedná čestně... Jen když bude vždy někdo,
kdo by předcházel slovem i příkladem.“

„Učitelé a učitelky budou nejvybranější lidé,
muži vážní, ženy vynikající čistotou mra-
vů, obojí důkladně znalí toho, v čem má být
mládež vzdělávána a dychtiví vštěpovat to
mládeži.“

Inspektori necht' jsou muži svrchovaně plní,
horliví, nesnášející u nikoho nic špatného,
ale všude přesně dbající, aby vše dokonale
postupovalo...“

„Kdykoli se naskytne učitel nezkušený nebo
nedbalý (a takových je vždy větší úroda),
daří se to bidně... Nic nebude platné dávat
předpisy, neodstraníš-li dříve to, co je před-
pisům v cestě, praví Seneka...“

Nicholas Winton (*19.
května 1909) v roce
1939 zachránil 669 pře-
važně židovských dětí.
Podařilo se mu je pře-
vést z České republiky
do Anglických rodin.
Nedávno prohlásil:
„Jestliže věříte v Boha,
tak nerozumím, proč by

měl být rozdíl věřit jako katolík, žid nebo
muslim. Základ všech náboženství: dobro,
etika, nezabíjet a starat se o své rodiče - je
stejný. Myslím, že lidi by měli míň dbát
o to, co je v náboženství rozděluje, ale víc
o etiku.“

Z KNIH ARNOŠTA LUSTIGA

Tušila, že jde vsťric porážce, ať vykročí
jakýmkoli směrem, a přistihla se, že je při-
pravena nést svou porážku; ještě víc, že z ní
neobviní nikoho, ani sebe.

(„Dita Saxová“)

Potvrdilo se mi, že člověk dokáže být dobrý
i zlý, velice dobrý i velmi zlý. Někdy obojí.
A tisíc odstínů mezi tím. Jeden jednu vteřinu,
jiný druhou.

(„3x18“)

Být čestný znamená být krásný. Může to také
znamenat hloupý, ale vždycky to je krásné.

(„3x18“)

Chci věřit, že věci mohou být dobré. Že lidi k
sobě mohou být dobří. Že v každém lidském
srdci je něco, co může člověka pozdvihnout
nebo zachránit, dát mu, co chce.

(„Krásné zelené oči“)

Člověk je člověkem jen v okamžiku, kdy
rozezná dobré od zlého, správné od nesprá-
vného a spravedlivé od nespravedlivého. To je
v podstatě celá Bible. Zbytek je náboženství,
komentář, ilustrace.

(„3x18“)

„Spokojujeme se obyčejně s povrchním vzdě-
láním, a proto se sami sobě snadno zalíbíme
a vůči jiným se nafukujeme (co se nafukuje,
je pouhý vítr)...“

„Věci samy vábí mládež, jsou-li přednáše-
ny podle chápavosti věku a jasně, zvláště
když se přimísí někdy něco vtipného nebo
aspoň méně vážného, avšak vždy příjem-
ného. Neboť to znamená spojovat příjemné
s užitečným.“

„Pouštět hlasitě plyny z těla je ohyzdné,
vystříhej se toho.“

Hlučně dýchat nebo chrčct sluší spíše medvě-
dům než lidem.

Stýkej se jen s těmi, kdo tě mohou učinit
učenějším a lepším nebo jimž můžeš totéž
poskytnout ty.

S dobrými můžeš zápasit v plnění povinností.
V hněvu a hádkách s nikým nezávod.“

(z *pravidel chování pro mládež, 1653)*

28. října prezident Václav Klaus vyzna-
menal řadu lidí. Mezi nimi také pa-
ní **Marii Lastoveckou**. Ocenil ji Řádem bílé-
ho lva vojenské skupiny.

Paní Lastovická, dnes devadesátiletá žena,
nerada na válku vzpomíná: „Zabíjení je hroz-
ná věc, i za války“.

V bojích za druhé světové války nedba-
la nebezpečí. Např. po bitvě u Sokolova,
odstřelovací puškou zlikvidovala kulometné
hnízdo nacistů a s ním i pět vojáků wehr-
machtu. V Dukelském průsmyku jí výbuch
dělostřeleckého granátu zlomil páteř a půl-
centimetrová střešina těžce poranila hlavu
– přežila zázrakem. U Sokolova byla naopak
blízko sebevraždě – to když po mnohaho-
dinovém ležení na tajícím ledu řeky Mža
k němu v noci přimrzla.

„K ledu nás přibila palba kulometů. Slyše-
la jsem jen výkřiky našich vojáků. Led pod
nimi rudnul krví. Leželi jsme na něm celé
hodiny. Jen jsem tušila, kde kulometné hníz-
do je, opatrně jsem zamířila a vyprázdnila do
tmy celý zásobník. Kulomet zmlkl. Podchlá-
zenou a k ledu přimrzlou ženu našli ve tmě
až Čechoslováci, které zprvu považovala za
nacisty. Přiložila si proto hlaveň pušky pod
bradu a nahmátla spoušť. V poslední chvíli
zaslechla češtinu.“

Jako sběračka raněných – i z těch nejbezna-
dějnějších situací odtáhla do zázemí bojující
jednotky desítky zasažených a krvácejících
vojáků.

Nehledě na dva válečné kříže a Řád rudé
hvězdy za projevenou statečnost v boji, byla
paní Lastovecká po válce z armády vypuzena
s pěti sty korunami invalidního důchodu.
Dvacet let pak pracovala jako průvodkyně
v Čedoku.

Rozplynutí

Tmavě vyčesané vlasy

Marta je sepne kovovou sponou

obleče dlouhé šaty volného střihu

U dveří stojí dlouho chystaný kufr

rozloučí se s bytem

jedna věc chybí

něco pro vzpomínku

jedna věc, celý domov

sáhne do prádelníku pro krabici s tajnostmi

vyjme album ze sametu

jeho stránky nejměkkější papír

za každým listem vylisovaná květina

nejkrásnější fotografie vzpomínek

album zavře, vloží na dno kufru

zamkne dveře

klíč vrátí zpět domu

Se všemi vůněmi lisovaných květin

odejde do neznáma

Eva Milotová

AKTUALITY

Česká Křesťanská Akademie
v Letohradě

pořádá přednášky:

děkana Evangelické teologické
fakulty UK

ThDr. Jindřicha Halamy: **Církev a stát - historie, současnost a možné budoucí varianty vzájemného soužití**

sobota 13.11. 19 h.

- evangelický kostel

ThDr. Martina Prudkého: **Židé jako inspirace a provokace křesťanům dnes**
sobota 4.12. v 19 h. – evangelický kostel

MUDr. Zdeňka Susy: **Tělo a duše ve zdraví a nemoci**
sobota 29.1. v 19 h. - evangelický kostel

Výstava: Od pravěku k akční malbě aneb Dějinami umění cesta objevná
1.11. 2010 - únor 2011 - vestibul knihovny

Školní divadlo: Divadlo Drak - Zlatovláska
8.11. v 9.30 h. - Dům kultury

Lampiónový průvod
10.11. v 17 h. - Centrum Pod střechou

Autorské čtení regionálních autorů Martina Videnského, Josefa Lukáška a Julie Miletinové
10.11. v 18 h. - Knihovna

Večer s kosmetičkou
12.11. - Čajovna Pod střechou

Přednáška: Archeologický výzkum hradu Kyšperk a tvrze Orlice
16.11. v 18 h. - Knihovna

Koncert: Ivo Jahelka - Písničky zpod taláru
16.11. v 19.30 h. - Dům kultury

Povídání o mašinkách
24.11. v 18 h. - Knihovna

Předpremiéra filmu: Občanský průkaz
19.1. - Dům kultury

Život Boží křtem přijali

17.10. Jan Alois Frydrych
Viktorie Jaroslava Buchmüllerová
24.10. Matouš Novotný

Ke vzkříšení jsme vyprovodili

27.9. Annu Stejskalovou 87 let
22.10. Annu Kubičkovou 86 let
25.10. Libuši Bednářovou 86 let
29.10. Vladislava Náhlíka 81 let

ZÁPIS Z FARNÍ RADY 13. října

Svatováclavská slavnost – počasí nepřálo, sponzoři ano. Výdělek činí 4.800 Kč. Děkujeme sponzorům, všem, kteří pomáhali i návštěvníkům.

Kostel Letohrad – varhanáři pilně pracují na opravě varhan.

Posvěcení – letos slavíme posvěcení stejnou nedělí v Letohradě i na Kunčicích. Vloni byla mše v 7.15 h. na Kunčicích. Letos budeme kunčickou posvěcenskou bohoslužbu slavit v orlickém kostele.

Lukavice - dubnová bouřka vyřadila z provozu elektronické ovládaní zvonů. Kovový závěs zvonu vinou materiálu praskl. Pořídíme pro všechny tři zvony nové zařízení automatického zvonění (oproti starému už jsou šetrnější ke zvonům) Cena je 150.000 Kč. Požádáme o finanční pomoc lukavickou obec. Zároveň prosíme kohokoliv o peněžité dar na tento účel-. Č. účtu je uvedeno níže.

Stromy okolo našich kostelů jsou krásné. Víme i o jejich biologickém přínosu pro život. Každá krása něco stojí. Na podzim padá listí, poprosíme děti a mládež o úklid spadaneho listí a hasiče o čištění žlabů.

Orlice – při opravě orlického kostela památkáři nepovolili pokrýt obě sakristie měděným plechem. Naše obavy se potvrdily, padající sníh a led z lodě kostela ničí krytinu a do sakristií zatéká. Budeme jednat s památkáři o nápravu. Kde se seženeme peníze, je ve hvězdách. Obnovní kříže na sanktusové věžičce máme v plánu.

Kanálky odvádějící dešťovou vodu na cestě hřbitova byly poničeny. Vyměníme je za pevnější – ale až po opravě věžičky, aby je autojeřáb nezničil.

Kopeček – ze státního peněžního příspěvku 200.000 Kč na opravu se opravuje věžička ambitu.

Mládež – na poloviční úvazek byl přijat pastorační asistent pro práci s mládeží. Jeho plat je částečně hrazen z biskupství. Farnost přispívá částkou ...

Víkend ve Fryštáku – děti pojedou 22.-24.10. na duchovní program „Věřím – tedy jsem“. Zúčastnění si hradí dopravu, jídlo a nocleh. Katechtkám a past.asistentovi zaplatí farnost dopravu. Kurzovní salesiánskému středisku 2.000 Kč zaplatí farnost.

Ekumenickou bohoslužbou oslavíme státní svátek 28. října v kostele na Orlici, potom se můžeme zúčastnit vzpomínkové akce, pořádané městem.

Misijní neděle - 24.10. Děkujeme všem, kteří přispějí na sbírku. Děti zveme, aby se ustrojily jako domorodci různých kontinentů. V obětním průvodu mohou nést typickou plodinu, která se u nich pěstuje.

Přednášky Křesťanská akademie připravila přednášky (byly uvedeny v říjnovém Okénku).

Příště se Farní rada sejde 10.11. v 19 h. na faře.

zapsala Jana Skalická

Prosíme o finanční pomoc na pořízení závěsů zvonů v Lukavici

– č. účtu: 1323857329/0800

var. symbol 5678.

Děkujeme předem.

PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme všem dárcům za 10.062 Kč ve sbírce na církevní školství a 15.045 Kč ve sbírce na misie.

Děkujeme panu Antonínu Řehákoví za zhotovení nástěnky do orlického kostela a nových dveří na kůr letohradského kostela.

Děkujeme panu Františku Vaníčkovi st. za pomoc při opravě varhan.

Děkujeme panu Františku Kylarovi za zapůjčení výtahu pro varhanáře.

Děkujeme panu Antonínu Dolečkovi, lukavickému kostelníkovi, za vyčištění žlabů kostela od listí.

Děkujeme panu Václavu Faltusovi za vyčištění žlabů orlického kostela od listí.

Děkujeme panu Leopoldu Paďourovi nejst. z Lukavice za ošetření mladých stromků ve farním lese proti okusování zvěře.

Poděkování

Děkujeme Janě Skalické, Lence Venclové a Václavu Nerudovi za zorganizování pobytu pro mládež ve Fryštáku a za čas, který jim po celý víkend věnovali. Děti přijely s libezným úsměvem na rtech a akci komentovaly: „To bylo mrtě, příště jedu zas...“ Děkujeme panu faráři Vackovi a farní radě za finanční podporu farnosti.

Za spokojené děti: spokojení rodiče

Spokojená farnost se připojuje.

LISTOPAD VE STREETU

pouze pro klienty NZDM

Po, Út, Čt 13-19 h.

St pouze individuální konzultace

Pá 14-18 h.

8.-12.11. Soutěž **AZ Kvíz**, přijďte si porovnat svoje znalosti.

18.11. 15 h. „**Konzum**“ dokumentární film Jeden svět

22.-26.11. **Malování barvami na sklo**

ZPRÁVY Z CHARITY:

Hledáme dobrovolníka na hlídání malých dětí každé úterý od 8 do 9.30 h. v době, kdy jejich maminky chodí na kurz angličtiny. Vhodné pro maminky na mateřské dovolené nebo aktivní důchodkyně. Zájemci se mohou hlásit v Centru Pod střechou, Taušlova 714, Letohrad, tel. 731402336. Děkujeme.

V Pobytovém středisku žadatelů o mezinárodní ochranu v Kostelci n.O. je v současnosti několik těhotných žen, pro které sháníme **zachovalé dětské kočárky a kojenecké oblečení**. Věci můžete přinášet na středisko Oblastní charity v Letohradě. Děkujeme.

DOMÁCÍ HOSPICOVÁ PÉČE V CHARITĚ

Oblastní charita začala letos poskytovat novou službu, hrazenou zdravotními pojišťovkami, a to domácí hospicovou péči.

Jaká je to služba a komu je určena? - na to jsme se zeptali vedoucí sestry charitní ošetrovatelské služby v Letohradě, pani

Heleny Jurenkové:

Domácí hospicová péče je jednoduše řečeno služba umírajícím – snažíme se zmírnit pacientovu bolest – fyzickou, psychickou, sociální i spirituální. Velmi důležitá je spolupráce rodiny a znalost skutečného zdravotního stavu pacienta, o kterém informuje lékař. Rodina musí být seznámena s tím, že jejich blízký umírá. U člověka, který odchází ze života, není milosrdná lež namístě, ale samozřejmě je nutné postupovat nanejvýš citlivě a ohleduplně. I když prognóza není dobrá, je důležité znát pravdu, ale zároveň mít aspoň malou naději. „Neklást smrt doprostřed cesty, ale podél cesty“, jak jsem někde četla...

V čem konkrétně spočívá vaše úloha?

Jsme 24 hodin denně rodině k dispozici na telefonu a podle potřeby docházíme k pacientovi tišit bolest, provádět ošetrovatelské výkony (např. převazy), pečovat o výživu nebo hydrataci nemocného apod. Snažíme se být oporou nemocnému i jeho rodině, mohou nám zavolat třeba ve dvě ráno a zeptat se na cokoliv. Tato služba ale nekončí úmrtím pacienta, pozůstalou rodinu můžeme doprovázet i dál a pomoci zařídit třeba pohřeb. Pokud je rodina v těžké životní situaci, např. po

úmrtí mladého člověka, můžeme prostřednictvím naší občanské poradny odkázat na psychologickou pomoc, poradit s praktickými záležitostmi, jako např. zrušení bankovního konta, telefonu apod. nebo pomoci řešit cokoli, s čím přijdou pozůstalí do kontaktu.

Je pravdivé tvrzení, že v dnešní době může každý člověk umírat bezbolestně?

Nevím, některá onemocnění jsou velmi zlá... Když přijdu k pacientovi, který nařiká bolestí, není to jednoduché pro mě, natož pro něj nebo ošetřující rodinu. Myslím ale, že když je lékařem správně nastavený program tišení bolesti, může každý umírat tak, aby jeho bolest byla snesitelná. Každý obvodní lékař dnes může předepisovat řadu nejúčinnějších přípravků proti bolesti. Navíc jsme v kontaktu se specializovaným pracovištěm na tišení bolesti, se kterým můžeme individuálně konzultovat možnosti u konkrétního pacienta.

Máte zkušenost s odcházením lidí ze života, jaké to je...?

Snažím se lidem říkat, ať se nebojí... že věřím tomu, že život nějak pokračuje... I když to myslím upřímně a jsem o tom přesvědčena, vždycky se ale v těchto situacích ptám sama sebe, jak to vlastně je, a jak bych to vnímala já, kdybych umírala... Není to lehké, ale má smysl to říkat, protože pacienti se pak dívají s nadějí... Co se týče pečující rodiny: z praxe vím, že dosloužení někomu blízkému do smrti je velmi náročné a obdivuhodné. Všichni jsou pak ale rádi, že to pro svého nejbližšího mohli udělat.

/M, www.uo.caritas.cz

Václav Neruda (28) nastoupil v září do naší farnosti jako pastorační asistent pro mládež. Zeptali jsme se ho:

Jak ses ocitl v Letohradě?

Pocházím z České Třebové a při studiích na Jaboku a Evangelické Teologické fakultě UK jsem potkal některé spolužáky z Letohradu. Přes ně jsem se dostal k manželským setkáním, kde jsem se potkal s panem farářem Vackem a když jsem byl bez zaměstnání, ptal jsem se ho, jestli neví o nějaké práci. Slovo dalo slovo a teď jsem tady jako pastorační asistent, kterého zaměstnává biskupství královéhradecké – na půl úvazku ve farnosti a na půl úvazku v Charitě, kde jsem zpočátku jako technický pracovník a po proškolení budu pracovat na novém projektu „sanace rodiny“. Tento projekt je zaměřen na službu vytipovaným rodinám, které potřebují podporu sociálních pracovníků.

Máš nějakou další praxi?

Při Jaboku jsem studoval sociální a pastorační práce na ETF UK a absolvoval různé kurzy se sociálním a pedagogickým zaměřením. Nějaký čas jsem pracoval v salesiánském středisku v Praze jako kontaktní pracovník v oratoři, nebo ve speciální škole jako školník, ale učil jsem tam i tělocvik a dílny. Pak v chráněném bydlení pro klienty s mentálním a sociálním znevýhodněním. Kromě toho spolupracuji s o.s. Bodaj jako koordinátor

dobrovolníků. Dobrovolníky proškolujeme a třikrát ročně vyjíždíme do dětského domova ve Vilšanech na Zakarpatské Ukrajině, kde pečujeme o děti a nabízíme svou pomoc místnímu personálu. Jezdí s námi převážně studenti, ale třeba i architekt, lékařka, učitelka... Podařilo se nám vytvořit projekt fyzioterapie, proškolit několik lidí z Vilšan ve fyzioterapii. Součástí projektu je roční pobyt naší fyzioterapeutky přímo ve Vilšanech. Změnou vedení místního dětského domova se zlepšil i přístup k nám, pomalu se daří navazovat vztahy nejen s dětmi, ale i pracovníky. Takže nás tam vidí rádi...

Jaké máš plány v pastorační práci?

Rád bych nějakým způsobem, prostřednictvím společného trávení času, různých činností, her, ale i práce podchytil mládež a něco s ní podnikal – zatím to jsou setkání s modlitbou, povídáním nad filmem nebo knihou, výhledově víkendovky... Chtěl bych pomoci vytvořit prostor, který by mládež

přijala za svůj a ve kterém by jim spolu bylo dobře a zároveň mohli růst k dospělosti nejen společenské, ale i duchovní...

Děkujeme za rozhovor. /M

Kontakt na Václava Nerudu: tel. 608345024, e-mail: vaclav.jan.neruda@gmail.com

ZNOVU NALÉZÁ NĚCO, CO BYLO LÉTA ZTRACENO

část z rozhovoru
s klaunem Borisem Hybnerem

... Jste držitelem ceny Thálie za rok 2009. Byl jste svou nominací překvapen?

Překvapen? Dá se říct, že jsem byl krásně šokovaný. Částečně tomu nevěřím doteď, protože dělám obor, který je i v našem divadle okrajový a jeho postavení je u nás čím dál nutnější. Cena za celoživotní mistrovství mě přiměla už podruhé v posledních letech k takovým radostným-neradostným úvahám o životě, protože – co si budeme povídat – takto formulované ocenění se dává k jeho závěru...

A kdy bylo to „poprvé“?

Když jsem se před třemi lety setkal s rakovinou. Byl to takový první stupeň brzdění, abych si v žebříčku hodnot udělal jasno. Najednou jsem se dostal mezi sobě podobné, kteří mají vývod, kolostomii, kteří se trápí pocitem vyvrženců, jejichž život už nemá svou celistvost. Stále za některými z nich jezdím, snažím se je nějak načechrávat a říkám jim to, co vlastně říkal již Don Quijote Sanchu Panzovi: „Když se jedny dveře zavřou, otevřou se druhé. Neboť duše má dvoje dveře, milý Sancho.“

Nedeprimuje vás to? Přeci jen je to signál blížícího se životního finále...

Ne, nedeprimuje. Deprimovalo by mě, kdybych ztratil smysl pro humor, kdybych ztratil rodinu, kamarády, kdybych ztratil sousedy a kdybych ztratil schopnost přemítání a snění. To by bylo smutné. Ale já mám takovou zvláštní teorii o stárnutí. Příroda má všechno úžasným způsobem domyšleno, co s námi udělat, když se blížíme k reprodukčnímu věku, a co s námi udělat, abychom vychovali a vyvedli děti. A nevěřím tomu, že by po nějaké době ten přirozený cyklus člověka opustil. Slábne zrak – příroda naznačuje, všechno už jsi viděl. Anebo aspoň všechno důležité, cos měl vidět. Špatně slyšíš? Všechno jsi slyšel. Blbě se ti chodí? Všude, kde jsi měl být, jsi byl. Všechny ty neduhy jsou řízené. Moudří staří lidé, i když mizerně slyšící, vidící a chodící, mají ještě závěrečný úkol. S neobyčejnou živostí se jim otevírají ty nejstarší vzpomínky. Vybavují si vůně domova a slyší smích svých dětských kamarádů. Všechny ty zkušenosti, všechna ta setkání, dotyky, maléry, rány, jizvy, všechno. A teď musí přijít klid, protože nastává opravdu vážná práce: mají úkol poskládat si celý svůj život jako puzzle, přehlídnout ho a pochopit, co to všechno mělo znamenat. Proto jsme četli, poslouchali muziku, dívali se do korun stromů a poslouchali ptáky. Životní cestou procházíme proto, abychom pochopili to nejdůležitější. Co to je, já ještě nevím. ...

Pocházíte z moravského Vyškova. Měla křesťanská víra vliv na vaši lidskou formaci?

Zásadní. Besední dům, kde jsme bydleli

a kde měl otec restauraci, stál v Kostelní ulici a okna našeho dětského pokojíčku vedla právě do ní. Ve tři čtvrtě na sedm se na věži zvonilo na ranní mši. Pak byly slyšet varhany. Celé dětství až do maturity mám spojeno s varhanní hrou. Kostel byl jedním ze tří prostředí, která určovala můj život. Druhým bylo divadlo: Za zdí obýváku byl sál besedního domu, kde jsem zase slýchal orchestry hrát k tanci, ale také třeba k hrám Voskovce a Wericha. Byl to předtelevizní věk, lidé se bavili sami: pan lékárník se třeba nalíčil, vzal si kostým a bavil své blízké a známé. A třetím prostředím byla ta restaurace, na niž jsem strašlivě žárlil, protože mi vlastně odebrala maminku i tatínka, kteří v ní dřeli jako koně.

Dnes si lidé raději platí šašky, umělce než učitele a duchovní vůdce.

To ano, ale herec za to nemůže. Doba je vyprázdněná, lidé jsou vyprázdnění. Politici, ekonomové, vůdci národa mluví o hrubém domácím produktu a dynamika ekonomického obratu je tak jednoznačně upřednostňovaná, až se z ní stává zlaté tele. A my všichni kolem něj tančíme. A taky se uměle vyrábějí celebrity. To slovo mi zní takovým zvláštním suchým šelestěním, šustěním: celebrity jsou jakési umělé postavy. Něco, co jsme zahrabali pod koberec a vystrkali ze svých životů jako pach nebo nečistotu, je bolest, utrpení. Jakmile se objeví, je potřeba to okamžitě umrtvit a odstranit. A tak se stáváme neodolnými a změkčilými. Z tohoto úhlu pohledu mám dnešní současnosti opravdu plné zuby. Já nejsem žádná celebrita, jsem spíše jakýsi privilegovaný rab, který musí mluvit, zpívat a hrát o tom, co se týká lidských životů. ...

Celý život jste se ale spíše vyjadřoval mimikou. Co je potřebné k tomu, aby fungovala mimoverbální komunikace?

Otevřenost a hravost. Být jako děti. Nemůžu se nasytit toho, jak je pozoruju. Svým žákům říkám: „První autorství je dětská hra. Zapomeňte na to, že jste umělci. Pojďte se uklidnit, vydýchat, můžeme si stáhnout závěsy a pojďme si hrát jako děti. Vy jste to ještě nezapomněli. Podívejte se do svých zpětných zrcátek, protože jste dětmi byli nedávno.“ A hodinu za hodinou se to uvolňuje. Jednou jsem v Německu dělal workshop úplně beze

slov: učil jsem dva dny, aniž jsem řekl jediné slovo. Není mlčení jako mlčení. Je ticho, které je prázdné, ale je také ticho, kdy komunikujete. Jen se to musíte naučit dávat najevo. Někdy se ve slovech hodně ztrácí, zato v němé komunikaci je velké dobrodružství.

I když jsme mluvili o dnešku kriticky, srší z vás jakási naděje...

Když si odmyslíme všechny negativní záležitosti, jsou v dnešní době mnohem více vidět snahy, které tu naději dávají. Spousta lidí dnes kupříkladu objevuje rodinu. Hledá ji a chce se do nějaké zařadit. A mnozí už dokážou svou rodinu otevírat i druhým, nabízejí tu atmosféru rodiny nejen dětem, které si berou, ale i dospělým, které adoptují. A možná se jednou opět vrátíme i k tomu, že se budeme umět starat doma o své staré a umírající, že i je do rodiny zařadíme. Někdy večer, když se děti umyjí, přečtou se pohádky a ještě svítíme, vyjdu na zahradu a obcházím kolem domu a domů kolem. Koukám se tiše do oken a žasnu. Kdo objeví sílu domova a rodiny, najednou objeví i souseda. A lidi ve své čtvrti. ...

Jste odpovědným hercem?

Doufám, že mě to život naučil. Vždyť jsem klaun, patřím do rodu shakespearovských šašků. A co tito šaši dělají? Říkají pravdu. Musí se naučit, jak ji říct, a vysmívat se falši a nepořádku za zády tak, aby nepřišli o hlavu. A když se to nepovede? Pak o tu hlavu přijdou. I to je jejich velká role.

Miloš Szabo,
Kat. týdeník 36/2010

Kapesník vlhký je, sen ale nepřichází.

Uprostřed noci se z paláce ozval zpěv.

Tvář už má lhostejnou. Zmizelý cit

jen mrazí.

Do rána sedí tu, opřena o stolec.

Čtyřverší ticha a krásy,
čínská poezie z doby dynastie Tchang

Domov

Kde je doma?

Je to tam i tady?

Tady je dnes

Tady je všude

Doma je

kde se nevybírám mzda

židle a stůl

světlo tady čeká

až přijdeš odtamtud

Eva Milotová

Kdo to měl být, ten Kulhavý poutník? Abych to řekl co nejstručněji, znamenal mi člověka, který někam jde. Kohosi, kdo jistě má někam namířeno, ale napadá trochu na jednu nohu a tak ovšem není rázným chodcem. Ta nachromlá noha, snad si to někdy v mládí zavinil z vlastní nezbednosti sám, když neprozřetelně lezl někam, kde není dosti jisto a pevnou, a odnesl si z toho pak pro život takovouto památku; nebo mu to mohli způsobiti jiní, jejichž zlomyslnosti, surovosti nebo hlouposti se podařilo přerazit na světě o jednu nohu víc, jak se přihází u dobytka, ba i u užitečného nářadí. Nebo, ještě prostěji, je ta jeho kulhavost vadou už vrozenou, jenom organickým neduhem. A též i takto: řekněme si, že život i svět mu zůstali něco dlužni a on zase že zůstal něco dlužen jim, světu i životu; byla v jeho myšlení také zvláštní směsice skepse, vnitřního pathosu, odporu i dobrodušné důvěry. I to je určitý druh chromosti.

Ale ta trocha kulhavosti mu nevádí, aby si, třeba napadaje, nešel svou cestou jako jiní lidé. Ba, jde o něco tíže a pomaleji, než mnozí ostatní, někdy při tom více vidí a pozoruje a snad i o něco uvážlivěji si povšimne všelikých setkání. Občas se pozastaví, když se ta kratší noha malinko či více připomene; usedá třeba u příkopu, což je docela dobré místo k zastávce, neboť příkop je vždycky tak trochu průměrem světa a života, nebo se posadí do stínu pod velkým stromem, jehož listí se třpytí a šepotá dolů k zemi, do šira kraje i vzhůru k velkoduchému blankytu, a zde tedy odpočívá, aby nespěl příliš kvapně, aby si pooddechl a při tom se porozhlédl. Tu, nabíraje na silách i na vděčně odevzdaném poklidu, nazírá úkazy veliké, jako jsou nebesa a dálky, a současně velmi drobné, jako je třeba pták anebo jen motýl. Takto tedy tou kratší, méně hybnou nohou, kterou je při své pouti životem postížena, bylo mu zase něco přidáno: jako tu svou kratší nohu, tak zase i některé věci života a světa pocítuje o něco připomínavěji a silněji.

Tož taková byla ta představa Kulhavého poutníka; jistě že nic obzvlášť zajímavého, ale opravdu poskytovala mnohou příležitost k útěšlivému i méně útěšnému snění, což ostatně není z nejhorších bludností tohoto světa. A proč bych nepřiznal: chovala v sobě i kousek nějakého podobenství, v ledačem omluvného a tím občas i povzbudivého. Byl mi nejčastějším a nejbližším společníkem, šli jsme spolu mnohými cestami, po dláždění i po travnatých stezkách, ve shodě i v hádání, Kulhavý poutník a já, když jsem šel sám.

ukázka ze stejnojmenné knihy Josefa Čapka

RODINA

RODIČE NÁM ZASAHOJÍ DO VZTAHU

Stát se tchyní či tchánem znamená pro rodiče našeho partnera či partnerky vstup do komplikované sociální role, s níž si ne každý poradí. Stejně náročné může být i působení v roli snachy či zetě, zejména pokud mladý pár bydlí v těsné blízkosti partnerových rodičů.

„Nastěhovali jsme se k manželovým rodičům, protože předávání našeho bytu v novostavbě se kvůli kolaudačním závadám posunulo o více než půl roku. Měli jsme pro sebe dva pokoje a příslušenství, ale kuchyň byla společná. Asi po měsíci bydlení jsem večer upekla manželovi dort, protože jsem mu druhý den chtěla popřát k narozeninám. Dala jsem ho do společné lednice a tchyně mu z něj ráno bez mého vědomí klidně ukrojila kus k snídani a ještě mi pak řekla, že jsem to přece stejně dělala pro něj, tak o co mi

Foto: Jindřich Štreit

jde,“ stěžuje si sedmadvacetiletá Renata na nedostatek respektu ze strany manželových rodičů.

Zpočátku nechtěla nic řešit, jde přece jen o dočasné bydlení – a stáhla se do pasivity. Jenže submisivního postavení vůči tchyni se nedokázala úplně zbavit ani později.

Pětaticetiletá Lenka podezírá manželovy rodiče, že při návštěvách slídí očima po bytě a hledají důkazy Lenčiny nepořádnosti. „Dokonce mi tchyně začala mluvit do toho, jak třídím špinavé prádlo, a kdybych nezačala ječet, snad by se mi v něm začala hrbat,“ říká a ještě po řadě měsíců se třese vzteky a ponížením, když si na scénu vzpomene. Od té doby tchyni neviděla, manžel navštěvuje rodiče sám a nevyřešené problémy začínají nenápadně narušovat i vztah mladého páru.

Vztah s tchyní patří k těm nejožehavějším rodinným tématům, přitom vztah tchyně – zeť bývá obvykle méně dramatický než konstelace snacha-tchyně. Má to své hluboké psychologické důvody – kombinace dvě ženy a jeden muž vytváří prostor pro mocenský boj, minimálně do té doby, než si zúčastnění ujasní, že láska mateřská a láska partnerská jsou dvě zcela odlišné záležitosti,

ti, v nichž nelze soupeřit a které nelze stavět proti sobě.

Jak vzít vítr z plachet

Postavení partnera při sporech s tchyní je tím, co spory buďto mírní, nebo zosťruje. Je jen logické, že nikdo nechce shodit ani rodiče ani manžela či manželku.

Dospělý syn (či dcera), který figuruje v případě sporu v roli prostředníka, je vystavován obrovskému nátlaku z obou stran. Jedné ze stran většinou podléhá a sám pak trpí nejvíce – což mu bohužel partner zpravidla nevěří, zatímco rodiče to mívají tendenci interpretovat tak, že jeho partnerský vztah nefunguje. V podobných mocenských bojích je potřeba hned zkraye stanovit jasné hranice. Pokud partneri táhnou za jeden provaz a „usměrňování“ tchyně se ujme vždy vlastní dítě, obvykle je situace více pod kontrolou a nehrozí vážnější krize ani mezi partnery, ale posléze ani s rodiči.

Obzvláště u syna je důležité, aby zachoval své matce patřičnou lásku a úctu, ale aby ji přestal brát jako neotřesitelnou autoritu. Jeho loajalita vůči partnerce by měla být prioritní.

Pokud má partnerka v této oblasti pocit jistoty, nebere tchyni jako hrozbu a sokyni a její chování se umírní. Pocit manželské solidarity stoupne, zprvu šokovaná a možná i uražená maminka nakonec svému dítěti zpravidla ráda odpustí a v zájmu rodiny začne respektovat novou rodinu i se snachou a jejími pravidly.

Pokud syn stojí důsledně za manželkou a zároveň se chová k matce s úctou, je to nejlepší možná pozice pro urovnání konfliktu. Pár tak působí spokojeně a matce to vezme vítr z plachet. Boj proti snaše totiž ztrácí smysl.

Jak přilít olej do ohně

Pokud je syn zmítán mezi oběma ženami a snaží se chovat spravedlivě tak, že jednou se zastane té a jindy zase druhé, uvízne ve spárech neřešitelnosti a nespokojení jsou všichni. Dává tak matce za pravdu, že občas je se ženou přece jen nespokojený. Matka tak nabude dojmu, že si syn skutečně nevybral nejlépe a že musí zasáhnout.

Takhle ale partnerství už z principu nefunguje a obvykle krachuje nejen vztah mezi snachou a tchyní, později ale i vztah páru samotného a nakonec to začne skřípat i mezi matkou a synem.

Není jiné cesty než vymezení jasných hranic, které musí všichni dodržovat. Každý pár má svá slabá místa, ale rodiče na žádné straně nebyvají v tomto případě dobrými rádci, neboť nemohou být již z podstaty věci objektivní. Jejich přirozeným pudem je dítěti v nouzi za každou cenu pomoci. Čím méně se jim to daří, tím urputněji se o to snaží.

„Po dvou letech jsem se své matce svěřila, že mě manžel podvádí. Měl stále nějaké romány, nezajímal se ani o mě, ani o dceru,

tak jsem se nakonec rozhodla, že požádám o rozvod. Jenže naši se jednoznačně postavili na stranu mého muže, matka prohlásila, že dokáže finančně slušně zajistit rodinu a že mě udělala nezodpovědnou ženskou, která bazíruje na prkotinách," vzpomíná dnes čtyřicetiletá Jana.

Skutečně se rozvedla, časem navázala nový vztah, její rodiče nakonec uznali, že se zřejmě rozhodla správně – ale důvěrný vztah se už nikdy nepodařilo obnovit. „Mám je samozřejmě ráda, kdyby bylo potřeba, postarám se o ně, naši se nám taky občas snaží pomoci. Ale už bych se jim nikdy se svými problémy nesvěřila,“ uzavírá Jana.

Vnoučata na scéně

Babičky vnoučata milují, ale jejich přístup a představa o tom, co je pro dítě nejlepší, se může od názoru matky lišit. Drama nastává, pokud babička zaujme roli zkušeného experta.

Tím, kdo by měl mít vždy „právo veta“ je totiž matka, resp. rodiče dítěte. Respekt je zde onou magickou formulí. K tomu se ale připojuje i důvěra, a to oboustranná. Tím, že tchyně respektuje snachu, potvrzuje volbu svého syna, přenechává mu plnou zodpovědnost a nechává ho dospět. Snacha by zase měla věřit, že tchyně svá vnoučata také miluje a že trocha odchylek od běžného režimu dítě nezabije. Navíc je to právě tchyně, kdo vychoval manžela, takže se dá předpokládat, že v roli matky asi nebyla zas tak neschopná.

Rozumná matka pochopí, že pro děti je důležité mít babičky, i když třeba nejsou ideální. A chytrá tchyně uzná, že přijít o vnoučata je strašná škoda a že spokojenost jejich rodičů je tím nejdůležitějším. Ať to zní sebe-podivněji, prarodiče mohou k té spokojenosti přispět mnohdy více pasivitou než aktivitou – a pomocí za předpokladu, že jsou požádáni. Na druhé straně i mladá rodina si musí být vědoma toho, že prarodiče mají vlastní zájmy a pečovat o vnoučata zdaleka není jedinou náplní jejich volného času.

Skryté příčiny

Hledáme-li skutečnou příčinu konfliktů mezi mladým párem a rodiči jednoho z nich, zjistíme, že problematické vztahy jsou jen odrazem jiných vztahových nedostatků, týkajících se nezralosti zúčastněných. Ať už jde o partnerské neshody mladého páru, nebo o nedorozumění problémů z původní rodiny.

Tchyně, která nadměrně zasahuje do chodu nové rodiny, obvykle nedorozuměla svůj vztah k vlastnímu dítěti a stále se jej snaží chránit a manipulovat jím. Pokud se nepodaří žádnou metodou zvrátit nepřívětivé rodinné klima, zbývá pouze pokud možno zúžit prostor pro třetí plochy, nepřilívat zbytečně olej do ohně a dívat se na situaci s odstupem. V rodinných vztazích jde vždy o běh na dlouhou trať, klidný a rozvázný přístup přinese časem lepší výsledky, než rychlá a radikální řešení.

Eva Kubová

Psychologie dnes, 7-8/ 2010

Z NOBELOVY CENY JSEM TROCHU SMUTNÝ

Rozhovor s Petrem Hachem, dlouholetým děkanem 1. lékařské fakulty, o rizicích fertilizace in vitro, společnosti virtuálních práv a právu člověka na klidnou a důstojnou smrt.

Nijak mu nevdá, že většina jeho pohled nesdílí.

...Když se dívám na vaši biografii, tak nápadně připomíná jiné lékařské životopisy: tatínek lékař, syn lékař. Je medicína dědičná choroba?

Možná. Všiml jsem si za starého, proti inteligenci ostře zaměřeného režimu, kdy se oslavovala třetí generace kominiků a čtvrtá generace pokrývačů, ale když chtěl být někdo ve druhé generaci inženýrem, tak mu to soudruzi velmi často tipli. Doktor nemá nikdy padla, to je povolání, z něhož se nedá vystoupit. Pokud dítě vyrůstá v doktorské rodině, tak jej takové prostředí formuje. Já se ale spíše vymykám: táta byl prostý synek venkovského kočího, já zase vystudoval medicínu, ale celý život učím.

Tento týden dostal cenu nadace Vize 97 Konrad Paul Liessmann za svou kritiku dnešní „společnosti nevzdělanosti“. Jsou dnešní studenti medicíny opravdu jiní, než byli dřív?

Jsou. Za prvé: lékařství bylo elitní obor, proto chodila na medicínu středoškolská elita. Dnes je pro mnoho lidí nejvyšší ocenění výplatní páska, a ta je vyšší v jiných oborech. Elita směřuje částečně jinam. Za druhé: v roce 1989 nastupovalo do prvního ročníku 350 studentů, dnes přijímáme 600, tedy skoro dvojnásobek. Ale počet absolventů je konstantní. Těch, kteří studium nezvládnou, tedy dramaticky přibýlo. A za třetí: dnešní studenti sice umějí perfektně informace najít, ale méně čtou a mnohem méně si pamatují. Jenže doktor nemůže říct: Drahý pane, teď chvíli neumírejte, já si skočím do knihovny a k počítači zjistit, co vám vlastně je, za čtvrt hodiny se vrátím. Doktor musí mít znalosti v hlavě, často jde o vteřiny. A na to nejsou studenti ze středních škol zvyklí, memorování je deptá. Zkumavka a Pandořina skříňka

Jaký je váš – čistě doktorský – pohled na Nobelovu cenu?

To jste se měl zeptat nějakého doktora, já jsem kantor. Ale bylo mi trochu smutno. Nemyslím si, že je to něco, na co bychom

měli být nějak zvlášť pyšní. Tady se otevřela Pandořina skříňka a nikdo z nás neví, co všechno z ní vyletí. Na začátku byl nesmírně altruistický a krásný záměr, který se do jisté míry podařilo naplnit. Jenže jak se na něj nabalují další a další detaily, tak vzbuzuje další a další pochybnosti. Proces in vitro fertilizace od počátku budí velikánské rozpaky a rozdělil lékařskou obec na mnoho skupinek, od naprosto nadšených, kteří chtějí co nejširší uplatnění, až po skeptiky, kteří by to nejradyji zarazili. A každá skupina hledá a nachází pro své teze řadu poměrně pádných argumentů.

Jaké detaily máte na mysli?

Napřed pomůžeme s reprodukcí heterosexuálnímu páru, kterému se nedaří mít dítě – v tom většina společnosti nevidí ani náznak potíží. Jenže jakmile už máme tu metodu, pak dítě začne požadovat osamělá žena, pak vdova – což začíná být sporné. No a dnes požadují po medicíně potomky lesbické páry, dokonce už i mužské homosexuální páry – že tady něco nehraje, je snad jasné každému.

Vy jste ale opatrný už při debatě o umělem oplodnění tradičních partnerů. Proč?

Protože není jasné, proč se to vlastně děje. Obecná plodnost výrazně klesá. Když jsem byl v situaci studentů, které dnes trápím svou vědou, učili jsme se, že plodný muž má okolo 250 až 300 milionů živých a zdravých spermií v jednom mililitru ejakulátu, dnes je to o třetinu méně. Také jsme se učili, že zdravé novorozeně váží 3,5 kila, dneska už to pokleslo na 3 kila a zřejmě to půjde ještě níž. Rozplovovací akt je nanejvýše citlivý a je výsledkem opravdu nesmírně složitě a jemně vybalancovaných procesů. Do jisté míry jej ještě neznáme v plné sířce. Konečný efekt (tedy narození dítěte) je zatížen takovou spoustou rizikových faktorů, že se nelze divit, když je u některé dvojice kombinace záporných faktorů taková, že se zplodění nepodaří. A obcházet tyto přírodní překážky tím, že v laboratorních podmínkách donutíme jejich pohlavní buňky, aby se spojily a daly vzniknout novému jedinci – s tím, že přepokládáme, že to bude mít stoprocentně pozitivní výsledek, je trochu neopatrné.

Není ale celá medicína „nucením“? Když přijde dítě s rozsáhlým zánětem a předepíšete mu širokospektrá antibiotika, také dramaticky intervenujete do mnoha procesů uvnitř organismu.

Bezpochyby jde o zásah do osobního života. Ale jednak mnoho procesů už známe poměrně velmi dobře a jdeme po příčinách. Medicína v tomto smyslu udělala opravdu neuvěřitelný pokrok. Před padesáti lety jsme léčili příznaky, dnes už ve většině případů léčíme přímo příčiny. Tedy zasahujeme do procesů, které jsou poměrně přehledné. Což se o rozmnožování říci nedá – zvlášť když si uvědomíte, jaké množství párů je zdánlivě neplodných a pak náhle potomka mají. A u intervence do plození nezasahujeme jen do organismu, ale zasahujeme kamsi do dalších generací. Tvrdě řečeno: nevíme, z jaké-

ho důvodu zrovna tento pár nemůže spolu počít potomka, a už vůbec nejsme schopni dohlédnout, jaké bude naše intervence mít důsledky na potomky jejich potomků. Žádný „laborant“ přece nemůže zaručit, že dítě bude zdravé.

Když počnu dítě klasickým způsobem, také nemám záruku, že bude zdravé – nemluvě o samovolných potratech v prvním trimestru, kterých je nesčetně.

Ano. Ale vzato velmi vulgárně tady existuje – a bohužel nikoli jen hypotetická – možnost, že v případě „nedokonalého výrobku“ bude obžalován někdo, kdo to dítě vyrobil. Náznamy už tady jsou, ve Francii už podobné spory znají. Pochopíte: plodnost je mimo jiné důsledkem jistého naladění organismu. A když nedojde ke vzniku další generace, může to znamenat, že ty důvody jsou složitější, než aby byly překonány jen tím, že já pomůžu udělat zárodek a zanesu ho dovnitř. Dlouhodobě nejlepší výsledky v léčbě neplodnosti měla paní Mojžíšová, která se soustředila na odstraňování handicapů, které snižovaly prožitky sexuálního aktu. Úspěšnost její metody nikdo nezpochybnuje. Ale to je strašně důležité – pochopit, že ke vzniku nového života jsou z logiky věci nutné i jiné faktory, než jen laboratoř! Nakonec není žádné tajemství, že si neonatologové ztěžují, jak mají přeplněné inkubátory, protože se rodí čím dál více nedonošených dětí. A tento skokový nárůst se časově kryje s umělým oplodněním.

Od prvních pokusů existují obavy, zda budou zdravé – ony i jejich potomci. Ale ty obavy se zatím nepotvrdily.

Já bych si nebyl tak jistý. Pravda je, že skokově přibylo mnohočetných těhotenství, přibylo nedonošených dětí, dramaticky přibylo rizikových těhotenství, přibylo extrémně nedonošených dětí a přibylo i dětí, které nejsou úplně fit s ohledem na následky předčasného porodu. Ale to by vám nejlépe řekli neonatologové, kteří obecně mají méně optimistický názor, protože jim prochází rukama čím dál více problémových novorozenců. Nikdo vám samozřejmě nemůže stoprocentně prokázat, že je to důsledek fertilizace in vitro, ale dnes se to nikdo neodvází vyslovit ani jako hypotézu, aby nebyl označen za zpátečníka.

Kantor nemůže, novinář může. Může tu být souvislost mezi tím, jak se dívky 20 či 25 let snaží neotěhotnět pomocí hormonální antikoncepce a poté se diví, že mají s plánovaným počítím potíže. Nakonec rodí v pozdním věku nedonošená dvojčata a trojčata – coby důsledek umělého oplodnění.

Navíc se tady usilovně mlčí ještě o jednom riziku, a to eugenickém. Onen manipulátor s pohlavními buňkami rozhoduje nad každým z mnoha oplodněných vajíček, kdo smí žít a kdo ne. Tedy kdo půjde do dělohy, kdo do mrazáku a kdo do koše. A to jsou jen některá z etických úskalí, která nás napadnou, když začneme matku přírodu takhle

laboratorně znásilňovat.

Není ta opatrnost přehnaná?

Opakuji, Edwardsův záměr byl bezpochyby nádherný a ušlechtilý. Ale jakmile tady existuje technika, začíná se salámově rozšiřovat i tam, kam si na počátku nikdo neuměl ani nechtěl představit. Vezměte si: když máte dovednost přenášení vajíček, tak ji můžete aplikovat i tam, kde žádné vajíčko není. Africké země dělaly před nedávnem dramatický rozruch v OSN při debatě o klonování, protože se – asi oprávněně – bály „exploatace“ svých žen. Vajíčka se u nás nesmějí prodávat, ale smí se v jistých případech darovat. Ale plakáty nabízející poskytnutí vajíčka za poměrně značnou částku se objevují. Ačkoli to úředně nikdo nepotvrdí, kšeftování s pohlavními buňkami tedy pravděpodobně funguje. A to nemluví o zakládání spermobanky nositelů Nobelových cen, která vznikla před pár lety ve Spojených státech... Pomalu se stáváme světem postaveným na naprostě virtuálních právech. Tak jako máme v zákonu o zdraví lidu kodifikováno právo na zdraví, tak dnes lidé mají pocit, že mají právo na dítě.

Foto: ing. Radka Linková

Nesmrtelný argument Platím daně jako jiní, tedy mám právo na dítě.

Medicína může, tak ať medicína zařídí. Chci dítě, tedy mám právo na dítě. Můžeme se dostat do situace, kdy mužský začnou volat: My chceme taky rodit! Od té doby co jsme mohutně přešli na ultimatum refugium, se objevila spousta komplikací, o kterých jsme neměli ani ponětí. Objevily se nové infekce, nové potíže v imunologii ženského pohlavního systému, ale my nejdeme cestou uzdravování, ale rovnou bum: sperma, vajíčko, zkušavka.

Neříká se vám to snadno, protože sám máte dvě děti a osm vnučat?

To se mi tedy vůbec neříká snadno. Je mi jasné, že mnoho lidí po dětech usilovně touží. Ale je potřeba si přiznat, že některé touhy se občas nenaplní. Mám ve svém životě sny,

které se prostě nemohou splnit, ani kdybych o to sebevíce usiloval. Za to nikdo nemůže, to prostě tak je.

Jsou spory okolo počtů, potažmo kmenových buněk, to eticky nejspornější v současné medicíně?

Na tom druhém konci je to podobně bolavé. Současný systém vnímání práva na zdraví nutí medicínu k heroickým výkonům i v případech, kdy už ničemu nemohou pomoci. Ať chceme, nebo nechceme, jsme tu jen dočasně. V důsledku toho se mnoha lidem upírá právo na klidnou, spokojenou a šťastnou smrt, protože dnes když někdo umře, jako by spáchal něco neslušného. Dneska se debatuje o tom, zda vypnout aparáty u člověka, který patnáct let nebo déle přežívá jen na přístrojích!

Takže nesouhlasíte s těmi, kteří křičí Vrazi! na každého, kdo se rozhodne vypnout tlačítko.

To rozhodně ne. Jakmile přestoupíme hranice určité závislosti na přístrojích, bez jakéhokoli kontaktu s okolním světem, tak to přece nemůžeme nazývat vraždou. Takový člověk přece umřel už dávno, jen se stal jakýmsi

preparátem, demonstrací výtobytků medicínské techniky.

Ale jak má doktor poznat, kdy ještě bojovat a léčit a kdy nechat pacienta jít?

To je to nejtěžší z celé medicíny. Jsem strašně vděčný, že mi kdysi nabídli vědeckou práci v ústavu, takže před takové rozhodování jsem postaven jen ve svém soukromém životě. Rozhodnout se, že už nejsem člověku schopen pomoci způsobem, kdy bych nějakým významným způsobem terapeuticky zakročil. Ale to mne přitom nezbujuje odpovědnosti za to, abych tomu člověku neusnadnil ten neodvratný konec. Přejít od léčebné intervence k doprovázení k neodvratné smrti. Je to strašně těžké. Dřív lidé chápali, že možnosti a potence šamanů či doktorů jsou jasně omezené. Dnes máme pocit, jako bychom

Bože –

Duchu, který pronikáš
každým prostorem a nekonečným časem,
jsi nad hranicemi myšlenky
upínající se vzhůru.

Byl jsi před počátkem světa:
rozkázal jsi zmatku,
aby se změnil v ušlechtilý řád.

Skrze tvoji skrytou lásku
vše povstalo k Tvé oslavě.
Přijmi vděčnou píseň chval....

Veď mého ducha,
pozvedni mne svou silou z těžké hlubiny,
abych bez bázně a v ohnivém vzruchu
přispěl k oslavě Tebe!

Ludwig van Beethoven

Tetinka

No ba, řekla stařenka
hlasem roztřeseným
s očima upřenýma k Panně
na otázku
jestli se bojí

smrti.

Tomáš Kaválek

Dáma z paláce

Lunou ji zlákala tajemná zahrada.
Na hnízdo volavek upřeně hledí vzhůru.
Jehlici z nefritu pod lampu odkládá
a tlumí plamínek, chráníc tak noční můru.

Čínská poezie 7.-9. stol.

pokračování ze str. 11

měli být živí a zdraví věčně. Měli jsme na to kdysi krásné pořekadlo: „Já bába po Bohu / pomohu co mohu / a čeho nemohu / nechám Pánubohu“.

MUDr. Petr Hach (nar. 1941), vystudoval všeobecné lékařství, r. 1987 se stal docentem. Přednáší a publikuje na histologická, embryologická a etická témata. Od r. 1990 vede Histologický ústav, r. 1996 se stal přednostou Ústavu pro histologii a embryologii I. LF UK v Praze. V letech 1991–1999 byl děkanem LF UK, v prvních třech letech navíc předsedou Akademického senátu Univerzity Karlovy. R. 1997 jej Trinity College v Dublinu jmenovala Dr. med. honoris causa, loni jej ministryně zdravotnictví jmenovala předsedou etické komise ministerstva. Než mu před několika lety ochrnula hlasivka, byl jeho vášní sborový zpěv. Je ženatý, má syna (lékaře) a dceru (imunoložku). LN 9.10.2010

Foto: Petr Hlavatý

Babička, jak říká české slovo samo je ta, která stojí u našeho zrození, aby nám pomohla ke světlu života a naší matce v těžké hodině. Babička je ta, která babí, a bábít znamená vést porod. Babička je hlavní nositelkou tradice a má větší roli v uchování kontinuity než matka. Matka je zaměstnána praktickými potřebami chodu domácnosti, babička má čas a proto může vnukům více vyprávět. Může vyprávět více také proto, že více pamatuje, zná více předchozích dějů a díky svým prarodičům pamatuje očitě svědky dějů nám už velmi vzdálených, téměř se ztrácejících. To jsou ta velká tajemství starých babiččiných truhel. Babička konečně reprezentuje klid založený ve zkušenosti. Je mnoho věcí, které matka musí kárat, babička je laskavě a s úsměvem přejde. Babička ze zralého, dospělého věku zná dětství, protože pozorovala růst naší maminky. Matka tuto zkušenost ještě nemá. Proto je mnoho věcí, o nichž cítíme, že s matkou nejde dobře hovořit, ale které můžeme s důvěrou svěřit babičce. V mnoha jazycích je babička označována jako „stará matka“ či „velká matka“. Ukazuje to k jakémusi prohlubovanému mateřství, které je jiné než mateřství matky, ale přece je mateřstvím. Klín babičky je pro dítě možná útěšnější než klín matčin, i když je to klín, který nenasytí tělesný hlad. Tajemství a útěšnost klína babičky, která nás chová jinak než matka, je skryto asi v tom, že je už trochu posunut z nejživějšího stadia života a spojuje nás tak s věkovitostí i věčností. Babička je pramatka, je zosobněním našich nejvzdálenějších počátků, je reprezentantkou matky země, z níž jsme vzešli a do níž budeme pochováni. Dítě v klíně babičky je určitě výraznějším obrazem tajemství uchování života nežli dítě v loktech matky, které je spíše obrazem tajemství lásky, z něhož tryskl nový život.

Petr Piha, z knihy: „Čechy a jejich svatí“

K přípravě na bohoslužby o nedělích a svátcích

sobota 13.11. 18 h. Lukavice

neděle 14.11. 33. v mezidobí

diecézní sbírka na plošné pojištění II.

7.15 h. Letohrad Mal 3,19-20a

8.45 h. Mistrovice Ž 98

10.15 h. Orlice 2 Sol 3,7-12

Lk 21,5-19

sobota 20.11. 18 h. Mistrovice

neděle 21.11. Slavnost Ježíše Krista Krále

diecézní sbírka pro biblické dílo

7.15 h. Letohrad 2 Sam 5,1-3

8.45 h. Lukavice Ž 122

10.15 h. Orlice Kol 1,12-20

Lk 23,35-43

sobota 27.11. 18 h. Lukavice

neděle 28.11. 1. adventní

7.15 h. Letohrad Iz 2,1-5

8.45 h. Mistrovice Ž 122

10.15 h. Orlice Řím 13,11-14

Mt 24,37-44

sobota 4.12. 18 h. Mistrovice

neděle 5.12. 2. adventní

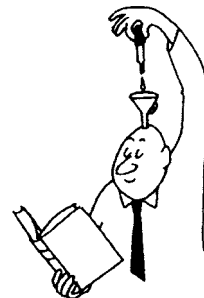
diecézní sbírka na Charitu

7.15 h. Letohrad Iz 11,1-10

8.45 h. Lukavice Ž 72

10.15 h. Orlice Řím 15,4-9

Mt 3,1-12

Okénko do farnosti - Vydavatel Farnost sv. Václava v Letohradě

Adresa redakce: Václavské náměstí 57, 561 51 Letohrad • Redakce: Iva Marková, Miloslava Šejvlová, Václav Vacek, jazyková úprava Jana Kalousková, e-mail: ivamarkova@tiscali.cz • digitální podobu naleznete na www.letohrad.farnost.cz
Registřikové č. MK ČR E 12797 • Sazba: JPG, Tisk: Grantis s.r.o. tel. 465 525 741